

TOMÁŠ – ODRAZ NAŠICH POCHYBNOSTÍ A OTÁZEK

Povzbuzení k blahoslavenství víry uprostřed neporozumění, nejistot a pochybností

Čtení: Jan 11,14-16 ** 14,3-7 ** 20,25-29

Čtení před modlitbou a modlitba

2 Petrův 1:1 Šimon Petr, služebník a apoštol Ježíše Krista, těm, kdo dosáhli stejně vzácné víry jako my díky spravedlnosti našeho Boha a Spasitele Ježíše Krista. 2 Milost a pokoj ať se vám rozhojní poznáním Boha a Ježíše, našeho Pána. 3 Všecko, čeho je třeba k zbožnému životu, darovala nám jeho božská moc, když jsme poznali toho, který nás povolal vlastní slávou a mocnými činy.

Apoštolové na orloji

Jako každou první středu v měsíci i tu dnešní březnovou věnujeme části programu, který je v letošním školním roce zaměřen na apoštolů Pána Ježíše. Apoštolové jsou, zdá se, jsou ještě obecně v povědomí lidí. Mám za to, že se obecně ví, že jich bylo 12. Připomínají nám je apoštolové na Staroměstském náměstí v Praze, kde je sleduje každou hodinu množství turistů. -> celý program jsem vlastně nazval „Víc než figurky na orloji“. Než se dnes zastavíme u apoštola Tomáše, přece jenom něco málo k onomu orloji, protože o něm jsme zatím zmínku neučinili. Začel jsem se historie pražského orloje proto, že jsem hledal odpověď na otázku „**proč**“ tam byly umístěny postavy 12 apoštolů. **že** tam jsou, to víme, ale **proč** tam jsou, to byla moje otázka.

Mezi nejvýznamnější zdroje informací o historii orloje včetně podrobného popisu jeho funkce, patří Karel Jaromír Erben¹, který samozřejmě čerpal z pramenů, které měl k dispozici.

Pařížský orloj, to jsou především astronomické hodiny, jejichž vznik je datován někde do počátku 15. století, za vlády Václava IV. (cca 1410). Překvapením pro mě byla informace, že **doba, kdy byly na orloj přidány sochy apoštolů**, přičemž v jistou dobu mezi nimi byl i Kristus, **není známa** - badatelé říkají, že je to tajemství, které si orloj ponechává pro sebe. Jisté potvrzení soch apoštolů máme až z roku 1866, i když někteří mají za to, že sošky byly na orloji již dříve.

Erben: „J. Tábořský ve své zprávě o orloji (1570) přímo uvádí, že na orloji nejsou figury, které by sloužily jen k pobavení prostého lidu jako nějaké „tatmanovské“ divadlo. Konstrukci orloje popsal velice podrobně a je nepravděpodobné, že by existující pohyblivé figury vynechal. I jezuita Bohuslav Balbín se o sto let později pochvalně vyjadřuje o faktu, že na rozdíl od podobných strojů v zahraničí:“ ...na orloji nejsou zbytečné a směšné světské figurky jako na jiných hodinách, kterým se chlapci, nerozumné děti a sedláci obdivují .. takovéto titěrnosti a umělé hříčky hodinám na ceně nepřidají“. Ani pozdější zmínky od několika vědců a cestovatelů se přímo o apoštolech nezmiňují.“

A K. J. Erben pokračuje: „Promluvivše obšírněji o vědecké i o umělecké stránce těch hodin, zmíníme se ještě na konec o některých věcech mechanických, které **ustanoveny jsou jen za ozdobu a ku podívání prostšího lidu**, také strojem těch hodin oživují, pohybující se. =>...

...Citace Balbína: „Nezapírám toho, jsou tu také některé titěrky. Stojí po pravé straně smrt a zvoní, kdy koli mají hodiny bít, v levé ruce drží hodiny sypací, které, když hodiny odbily, pokaždé obrátí; po pravé straně stojí třesoucí se a jako nad hrobem stařec, jenž od smrti jsa napomenut, vrtí hlavou, že by nerad ještě se podvolil

¹ Zpráva o starobylém orloji na radnici Starého města Pražského, Archiv hl.m.Prahy, rukopis 3412 Podle rukopisu K.J.Erbena z r. 1867 přepsali P.Král, S.Marušák, A.Vrba a P.Vrbová

nevyhnutelnému osudu smrtelníkův. Ale toto všechno jsou pouhé toliko ozdoby dílu samému ceny nedodávající,..."

Erben: „Potud slova Balbínova, jenž při té příležitosti ještě také zaznamenal *žertovnou příhodu*, která se stala nedávno předtím s nadřečenou ozdobou těch hodin. Když totiž hodiny bijí, otvírá smrt (tak aspoň bylo za časů Balbínových) po každém udeření hubu, a zase ji rychle zavírá jako by počítala hodiny. Jednoho dne při posledním udeření vletěl jí do huby vrabec a zavřen jest; i musil po celou hodinu v tom svém vězení zůstat, až smrt, jak obyčejně zas hubu otevřela, a vrabce z hrdla svého na svobodu propustila. Což vidoucí lidé, smáli se podařeně a mnohý, prý, sobě přál, aby také tak svou zkoušku smrti přestáti a z hrdla jejího šťastně vyváznouti mohl.“

Odpověď na otázku, proč se na orloji objevily sochy apoštolů a jaký záměr autor sledoval, zůstala nezodpovězena. Nic to ale nemění na tom, že tam apoštolové jsou a je otázkou, zdali přijmeme erbenovsko-balbínovské vysvětlení: že „*jsou tam jen za ozdobu a ku podívání sprostšího lidu*“. Po pravdě řečeno, současná zkušenost tomu odpovídá. Těch, kdo rozumí té hlavní astronomické části orloje, je mezi diváky asi málo. Za to davy si fotí ony „titěrnosti a ozdoby“ včetně defilé apoštolů.

Myslím, že stojí za to, vnímat apoštoly na orloji včetně kostlivce a skrblika ve spojení s měřením času za **inspirativní spojení**. Není zde přece jenom velice dobře naznačeno určité memento života? Připomínka toho, že lidský život je pod něčí supervizí - že se na něj někdo dívá; že není jedno, jak a podle čeho svůj život uspořádáváme - na čem ho stavíme. A že jednou přijde smrt a co bude po ní? **Pokus o odpovědi** na tyto otázky nás vede k bližšímu pohledu na apoštoly, kteří nám mají co povědět. Nejde jenom o to vzhlížet k nim, ale postavit na nich svůj život, protože - jak pověděl apoštol Pavel:

„Ef 2,19-22 Nejste již tedy cizinci a přistěhovalci, máte právo Božího lidu a patříte k Boží rodině. 20 Jste stavbou, jejímž základem jsou apoštolové a proroci a úhelným kamenem sám Kristus Ježíš. 21 V něm je celá stavba pevně spojena a roste v chrám, posvěcený v Pánu; 22 v něm jste i vy společně budováni v duchovní příbytek Boží.“

Apoštol Tomáš

Dnes se soustředíme na odkaz a svědectví postavy apoštola Tomáše. V čem se naše víra opírá o něho? Čím nám v apoštolském základu slouží on? V čem je inspirací a povzbuzením víry?

Jméno apoštola Tomáše se dostalo do obecného povědomí ve spojení s přívlastkem „nevěřící“ - „nevěřící, pochybující Tomáš“. Snad pro tuto ne příliš pozitivní nálepkou se snaží kazatelé Tomáše jaksi ospravedlnit a postavit do světla, které nám spíš poslouží, než nás pohorší. Pokusme se ale na tohoto apoštola podívat ve světle situací, v nichž se s ním setkáváme trochu podrobněji.

Evangelisté Matouš, Marek a Lukáš zmiňují Tomáše pouze ve výčtech apoštolů a nezaznamenávají žádné jeho činy či slova. Je to zajímavé už jenom proto, že víme, že existují apokryfní sbírky „Skutky Tomášovy“ a „Tomášovo evangelium“.

Tím, kdo nám dává vhled do některých situací, v nichž hrál Tomáš nějakou výraznější roli, je apoštol Jan. Zaznamenává čtyři jeho výroky - postoje - ve čtyřech situacích. V nich se nám otevře něco z jeho charakteru. Nahlédněme tedy do těchto čtyř situací, k nimž pak na závěr přidám to, co k Tomášovi dodává církevní tradice.

(1) Pojdme i my, ať zemřeme spolu s ním

První situace, v níž se setkáváme s Tomášem, se váže ke smrti Lazara v Betanii:

Jan 11,6-8 Když uslyšel, že je Lazar nemocen, zůstal ještě dva dny na tom místě, kde byl. 7 Teprve potom řekl svým učedníkům: **"Pojdme opět do Judska!"** 8 Učedníci mu řekl: **"Mistře, není to dávno, co tě chtěli Židé ukamenovat, a zase tam chceš jít?"** ... 11 To pověděl a dodal: **"Náš přítel Lazar usnul. Ale jdu ho probudit."**

Jan 11,14-16 Tehdy jim Ježíš řekl: **"Lazar umřel. 15 A jsem rád, že jsem tam nebyl, kvůli vám, abyste uvěřili. Pojdme k němu!"** 16 Tomáš, jinak Didymos, řekl ostatním učedníkům: **"Pojdme i my, ať zemřeme spolu s ním!"**

Tomáš v této situaci vystupuje jako muž odhodlaný trpět s Ježíšem. Zdá se, že slova „**Pojďme i my, ať zemřeme spolu s ním**“ platí ne o Lazarovi, ale o Pánu Ježíši. Tomáš spolu s ostatními učedníky ví, jaká a nenávist a nebezpečí hrozí Pánu Ježíši v Judsku (kam patří i Betanie). Tomáš povzbuzuje ostatní učedníky k odvaze podstoupit s Mistrem smrt a doprovázet ho na cestě utrpení. Na povrch nám vystupuje **Tomášova odvaha a loajálnost až na smrt.**

Nutno ovšem dodat dvě věci:

(1) Pán Ježíš v tuto chvíli nejde do Betanie (Judska), aby tam postoupil smrt - a říká to! Jde do Betanie, aby probudil mrtvého Lazara. **Tomáš tomu neporozuměl**, což zůstává jeho rysem i dál. Jeho vlastní představy, jeho vlastní vnímání situace mu zastřelo zrak k víře a životu. Namísto toho - vlastně docela nemístně - vyzývá k solidární oběti.

App: Není tomu tak i s námi, že nám někdy unikají podstatné věci a slova Pána Ježíše při čtení Písma? Tomáš přeslechl povzbuzení k víře v život, který povstává ze smrti.

(2) Druhou věc, kterou je potřeba dodat k Tomášovu odhodlání umřít s Mistrem, je **to, co se skutečně stalo** po ukřižování Pána Ježíše. Všichni - i Tomáš - ho opustili. Na jedné straně je zde odhodlání - na straně druhé neschopnost toto odhodlání uvést v život. Pán Ježíš měl právě toto na mysli, když pověděl:

Matouš 26,41 **Bděte a modlete se, abyste neupadli do pokušení. Váš duch je odhodlán, ale tělo slabé.**"

App: Není i zde Tomáš odrazem našeho života v tom, že leccos bychom chtěli, k leccemus jsme odhodláni, ale když přijde na věc, selžeme a nejsme schopni dostát svým přesvědčením víry?

Pán Ježíš Tomáše neopravoval, ani nekáral. Prostě šel dál, aby Tomáš na vlastní oči viděl, co měl Pán Ježíš na mysli. Měl poznat, že ještě není čas na smrt, ale na život!

Tomáš je zde obrazem našich odhodlání, naší odvahy. Zároveň nás vede k tomu, bychom si zachovali pozorné naslouchání, kam svou odvahu víry

napřít - někdy k utrpení, jindy ale k životu. Naši nadějí - stejně jako Tomášovou - je to, že navzdory tomu, že ne vždy správně pochopíme, Tomáš i my jsme svědky toho, jak povstává z trosek nový život.

(2) Pane, nevíme, kam jdeš. Jak bychom mohli znát cestu?

Druhá situace, v níž se setkáváme v Janově evangeliu s apoštolem Tomášem, zapadá do kontextu slov Pána Ježíše na rozloučenou. Tady už o smrt - odchod Pána Ježíše - opravdu jde.

Jan 14:1 "Vaše srdce ať se nechvěje úzkostí! Věříte v Boha, věřte i ve mne. 2 V domě mého Otce je mnoho příbytků; kdyby tomu tak nebylo, řekl bych vám to. **Jdu, abych vám připravil místo.** 3 A odejdu-li, abych vám připravil místo, **opět přijdu a vezmu vás k sobě**, abyste i vy byli, kde jsem já. 4 A cestu, kam jdu, znáte."

5 Řekne mu Tomáš: "**Pane, nevíme, kam jdeš. Jak bychom mohli znát cestu?**" 6 Ježíš mu odpověděl: "Já jsem ta cesta, pravda i život. Nikdo nepřichází k Otci než skrze mne."

V této druhé situaci máme před sebou obraz zmateného Tomáše, který zkrátka nerozumí tomu, co Pán Ježíš myslí tím, že odchází a jakou cestou. Buď opravdu neví anebo je mu zatěžko přijmout výhled smrti Pána Ježíše. Tomáš zde vystupuje jako upřímný člověk, který když mu něco nedává smysl, tak se zeptá. Je to tato jeho odvaha připustit si a vyjádřit zmatek, co otevřelo cestu Pánu Ježíši k tomu, aby pověděl významný výrok: „**Já jsem ta cesta, pravda i život.**“

App: Upřímné otázky mohou někdy posloužit k rozšíření obzoru.

Díky Tomášově otázce, v níž vyjádřil svůj zmatek, máme před sebou slova Pána Ježíše, skrze která se nám otvírá prostor pro přemýšlení nad tím, co to znamená, že Pán Ježíš je CESTA, PRAVDA a ŽIVOT.

Cesta: Nedal nám cíl itinerářem (první vpravo kolem kostela doleva, pak rovně a na konci doleva... => to bychom se ztratili) - on jde s námi a vede nás, proto je naší cestou. Jdeme za ním. Cesta za smysluplným životem, cesta k Otci vede skrze následování Pána Ježíše.

Pravda: Ne jenom teoretická morální pravda. Pro morální pravdu je nesmírně důležitá integrita učitele - těžko budeme věřit učiteli, který bude zrazovat od kouření a mluvit o jeho škodlivosti, když sám přitom kouří. Těžko uvěříme tomu, kdo bude nabádat ke štědrosti, a přitom není štědrý. Těžko budeme věřit přednáškám o čistotě a pokoře života, pokud přednášející žije jinak. => Pán Ježíš je pravdou ve smyslu integrity toho, co učil a žil. Pravda v jeho podání je jednotou teorie a praxe. V tom je nám inspirací.

Život: Světlo, které osvětluje to, jaké kontury má skutečný život, k němuž jsme byli stvořeni. On je tím, kdo - slovy žalmisty řečeno - ukazuje stezku života (Ž 16,11). Každý člověk v posledu hledá život, který stojí za to žít. Je to život, v jehož protikladu jsou pochybnosti o tom, zdali nám stálo za to žít. Pán Ježíš je cestou k životu, který stojí za to žít a v tomto smyslu je sám životem a dárce života: skrze odpuštění a znovuzrození duchovního života v člověku otvírá život, který stojí za to žít.

Všechny tyto výroky Pána Ježíše jsou odpovědí na prostou otázku zmateného muže - Tomáše, který nerozuměl loučení Pána Ježíše. V tom nám Tomáš posloužil! Potřebujeme pro sebe znát Kristovu cestu, pravdu i život.

(3) Dokud neuvidím, neuvěřím...

Třetí situace nás zavádí do doby krátce po ukřižování Pána Ježíše. Učedníci byli shromážděni ve strachu před hněvem farizeů a davu, když se uprostřed nich objevil vzkříšený Pán Ježíš. Jenže, Tomáš tam s nimi nebyl - v jednom z minulých kázání jsem uvažoval nad tím, proč s nimi nebyl. Zdá se, že nevěřil, že by tam mohl být Pán Ježíš. Setkání, v němž nečekáme přítomnost živého Pána Ježíše, není tak atraktivní a přitažlivé jako to, kde je přítomen.

Učedníci pak Tomášovi vyprávěli o tom, že se jim ukázal, ale pro Tomáše to bylo příliš. Jeho zklamání bylo příliš velké na to, aby se odvážil věřit, že se stalo cosi neslýchaného - vzkříšení! Tehdy vyslovil onu větu: „Jan 20,25 Ostatní mu řekli: "Viděli jsme Pána." Odpověděl jim:

"Dokud neuvidím na jeho rukou stopy po hřebech a dokud nevložím do nich svůj prst a svou ruku do rány v jeho boku, neuvěřím."

Jak je dobře, že mezi učedníky byl i Tomáš. Představitel všech, kdo kdy v dějinách uvidí sebe sama se svou pochybností ve vzkříšení právě v něm. Tomáš je reprezentant těch, kdo jsou opatrní a nechtějí prožít další zklamání svých nadějí.

(4) Můj Pán a můj Bůh

Třetí příběh - třetí Tomášův výrok - úzce souvisí se čtvrtým. Tomášovi se ukázal vzkříšený Pán. Ukázal mu ruce a bok, ukázal mu rány! Byly to právě zacelené jizvy, které Tomáše přesvědčily, že Ježíš byl vzkříšen.

Pro nás je v této situaci významné jak vyznání Tomáše, který vyznal neviditelného (Boha) při pohledu na viditelného (Ježíše) - „Můj Pán a můj Bůh“, tak i blahoslavenství a povzbuzení Pána Ježíše: „Blahoslavení, kteří neviděli a (přesto) uvěřili.“ Tomášova pochybnost se stává nástrojem povzbuzení víry pro všechny, kteří nevidí... Nebýt Tomáše, řekneme si: „Apoštolům, těm se to věřilo, když viděli a dotýkali se vzkříšeného.“ Na základě Tomášovy pochybnosti slyšíme blahoslavenství víry, která nevidí; blahoslavenství víry navzdory okolnostem, které svědčí proti víře.

Tomáš – postava, která je nám blízká

V základech církve - v základech, na kterých stojí víra jednotlivců i církve, je Tomáš se svou odvahou, otazníky, zmatkem i pochybnostmi. Jsme Tomášovi podobní. Naše pochybnosti a otazníky jsou položeny v základech církve. Jsou tam jako potenciál, se kterým Pán Ježíš pracuje. Jako s Tomášem jednal Pán Ježíš, jedná i s námi.

Tradice

Církevní tradice, která sledovala kroky apoštolů po biblických dobách, vidí Tomáše jako toho, kdo zvěstoval evangelium Parthům v Sýrii, a pak především v Indii, kde zemřel mučednickou smrtí.

Příklad: Tomášovo vyznání: Můj Pán a můj Bůh.

Blahoslavenství: Blahoslavení, kteří neviděl, a uvěřili.

